

Naukowy Przegląd Dziennikarski

Journalism Research Review Quarterly

Redakcja "Naukowego Przeglądu Dziennikarskiego" oświadcza, iż wersja elektroniczna czasopisma stanowi jego wersję pierwotną (referencyjną).

Redakcja

Prof. dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński (redaktor naczelny),
mgr Mateusz Zimnoch (pierwszy z-ca redaktora naczelnego),
prof. UR dr hab. Wojciech Furman (z-ca redaktora naczelnego),
dr hab. Andrzej Kaliszewski (sekretarz naukowy),
dr Krzysztof Kowalik (redaktor naukowy),
dr Katarzyna Bernat,
dr Małgorzata Kolankowska,
dr Paweł Kuca,
dr Paweł Urbaniak.

Redaktorzy językowi:

prof. dr hab. Maciej Kawka (język polski),
dr Collin Hales (język angielski),
prof. dr hab. Jean Thierry (język francuski),
dr Dafne García Lucero (język hiszpański),
prof. dr hab. Michael Roither (język niemiecki),
dr Victor Khroul (język rosyjski),
prof. dr hab. Antonello Folco Biagini (język włoski),
prof. dr hab. Fabio Giglioni (język włoski).

Współpracownicy:

Tytus Ferenc, dr Krzysztof Groń, Joanna Kędra (Finlandia), dr Małgorzata Majewska, Amelia Serraller (Hiszpania), dr Karina Stasiuk-Krajewska, dr Magdalena Winiarska.

Adres redakcji:

kazimierz-wolny-zmorzynski@wp.pl
mateusz.zimnoch@gmail.com
wojciech.furman@wp.pl

Wydawca:

Towarzystwo Studiów Dziennikarskich
ul. Rejtana 16 C
35-959 Rzeszów

Web Designer

Mateusz Sobejko

Radca prawny

mgr Maria Rączy-Jamróg

Rada Naukowa

prof. dr hab. Janusz Adamowski (Uniwersytet Warszawski, Polska),
prof. dr João Canavilhas (Universidade da Beira Interior, Covilhã, Portugalia),
prof. dr María Jesús Casals Carro (Instytut: Facultad de Ciencias de la Información.
Universidad Complutense de Madrid, Hiszpania),
prof. dr Miguel Carvajal Prieto (Universidad Miguel Hernández de Elche, Hiszpania),
prof. dr Daniel Cohen (Universidad Nacional de La Rioja, Argentyna),
prof. dr James Curran (University of London, Wielka Brytania),
ks. prof. Michał Drożdż (UniwersytetPapieski Jana Pawła II w Krakowie),
ks. prof. dr hab. Leon Dyczewski (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Polska),
prof. dr José Luis González Esteban, (Universidad Miguel Hernández de Elche, Hiszpania),
prof. dr José Alberto García Avilés (Universidad Miguel Hernández de Elche, Hiszpania),
dr Bogdan Fischer (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr hab. Tomasz Goban-Klas (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr hab. Wiesław Godzic (Wyższa Szkoła Psychologii Społecznej w Warszawie, Polska),
prof. dr Octavio Islas (Internet-Catedra de Comunicación Estratégica y Cibercultura del
Tecnológico de Monterrey, Campus Estado de Mexico, Meksyk),
prof. dr hab. Jerzy Jastrzębski (Uniwersytet Wrocławski, Polska),
prof. dr hab. Maciej Kawka (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
dr Krzysztof Kaszuba (Małopolski Instytut Gospodarczy, Polska),
prof. dr hab. Andrzej Kozieł (Uniwersytet Warszawski, Polska),
Dafne García Lucero (Universidad Nacional de Córdoba, Argentyna),
prof. dr Carlos Maciá (Universidad Carlos III de Madrid, Madryt, Hiszpania),
dr hab. Maria Magoska (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr Víctor Manuel Pérez Martínez (Universidad San Jorge de Zaragoza, Hiszpania),
prof. dr Gutemberg Medeiros (Universidade de São Paulo, Brazylia),
prof. dr hab. Tomasz Mielczarek (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach),
prof. dr hab. Ewa Nowińska (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr hab. Bogusław Nierenberg (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr hab. Wiktor Pepliński (Uniwersytet Gdański, Polska),
prof. dr hab. Leszek Pułka (Uniwersytet Wrocławski, Polska),
prof. dr Denis Porto Renó (Universidade Estadual Paulista, Brazylia),
prof. dr hab. Franck Renucci (Universite du Sud Toulon-Var, Francja),
prof. dr Michael Roither (Donau-Universitat Krems, Austria),

prof. dr Raimo Salokangas (University of Jyväskylä, Finlandia),
prof. dr hab. Teresa Sasińska – Klas (Uniwersytet Jagielloński, Polska),
prof. dr hab. Jerzy Snopek (Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Polska),
prof. dr hab. Krzysztof Stępnik (Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Polska),
prof. dr hab. Jacek Sobczak (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie, Polska),
prof. dr hab. Krzysztof Woźniakowski (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie).

Spis treści

Małgorzata Kolankowska , Słowo wstępne.....	6
Carlos Elías , La Teoría Fundamentada como herramienta para buscar “narrativas” en el Periodismo de Datos: análisis del caso “Reading the riots” en The Guardian.....	9
José Alberto García Avilés , La incorporación de las redes sociales a la práctica periodística: el caso de Twitter.....	27
Alicia De Lara, Félix Arias Robles , La innovación en la autorreferencia de la televisión española: de la promoción a la transmedialidad.....	38
Elpidio del Campo Cañizares , Aproximación al fotoperiodismo digital contemporáneo.....	53
João Canavilhas, Małgorzata Kolankowska , Del cerebro a la palma de la mano: el viaje de la memoria en el siglo XXI.....	71
Denis Portó Renó, Luciana Renó , Mapas interactivos como plataformas informativas para ciudadanos desconectados.....	88

Słowo wstępne

„Świat umieliśmy kiedyś na wyrywki – był tak mały, że mieścił się w uścisku dwu rąk (...)” mówiła Wisława Szymborska w pewnym wierszu. Kontekst był inny, ale wydźwięk tych pierwszych wersów jest nadal aktualny. Rzeczywistość, w której żyjemy zmienia się jak w kalejdoskopie, brak pewnej stałości, poczucia bezpieczeństwa, wszystko pędzi w nieznanym kierunku. W tych okolicznościach nowe technologie mogą pomóc albo zaszkodzić. Mass media mogą pomóc objaśniać i porządkować, ale mogą również wprowadzać zamęt. Mogą wreszcie same znaleźć się w niebezpieczeństwie – pieniądza, czasu i postępującej technologizacji.

Niniejsze wydanie *Naukowego Przeglądu Dziennikarskiego* przedstawia wyniki najnowszych badań w zakresie relacji pomiędzy dziennikarstwem tradycyjnym i nowymi technologiami. Do udziału zaprosiłam naukowców z uczelni partnerskich w Hiszpanii, Portugalii i Brazylii zajmujących się różnymi aspektami tego problemu. Wspólna refleksja dotyczy wpływu innowacji na samą praktykę dziennikarską, gatunki, które ulegają hybrydyzacji, a także na zachowania ludzkie i wzajemne relacje.

Carlos Elías podejmuje próbę charakterystyki nowego nurtu w dziennikarstwie – dziennikarstwa opartego na danych, który wykorzystuje teorię ugruntowaną jako narzędzie. Autor opisuje modelowy przypadek dziennika *The Guardian*, który jako jeden z pierwszych połączył działania dziennikarzy, matematyków oraz informatyków w celu zinterpretowania zamieszek, które wybuchły w Wielkiej Brytanii w 2011 roku, po tym jak dwudziestodwuletni mężczyzna zginął z rąk policji. Przeprowadzony wówczas eksperyment, w którym wyjątkowo współdziałali dziennikarze i badacze z różnych dziedzin, przyniósł interesujące wyniki i zmodyfikował wcześniejsze założenia dziennikarstwa precyzyjnego. Elías wskazuje na istotne podobieństwa i różnice oraz dokonuje wstępnej oceny metody.

José Alberto García Avilés również koncentruje swoją uwagę na wpływie nowych technologii na praktykę dziennikarską. Medioznawca analizuje wady i zalety korzystania z Twittera – sieci społecznościowej, która pozwala na błyskawiczną wymianę informacji. García Avilés zauważa, że jest to jedno z podstawowych narzędzi komunikacji w społeczeństwie sieciowym, o czym świadczy ogromna liczba użytkowników sięgająca ponad 271 milionów. Sieć zrzeszająca mikrobloggerów może stanowić cenne źródło informacji i jednocześnie służyć szybkiemu przekazywaniu treści, ale, jednocześnie, może stanowić pewną pułapkę dla niedoświadczonych dziennikarzy, ponieważ na Twitterze pojawiają się

również fałszywe informacje. W związku z tym, podkreśla badacz, należy podchodzić z dużą ostrożnością do tuitów i poddawać je dokładnej weryfikacji. García Avilés podaje konkretne wskazówki i zalecenia dla dziennikarzy zainteresowanych wykorzystaniem tego nowego medium.

Alicia De Lara i Félix Arias Robles również przyglądają się innowacjom, ale w sferze telewizyjnej. Zauważają, że w dobie poważnego kryzysu ekonomicznego w Hiszpanii, media starają się bronić własnymi środkami, wykorzystując nowe technologie. Autorzy opracowania odwołują się do terminu „transmedialności”, który w polskim dyskursie częściej pojawia się jako „opowieść transmedialna” i bywa mylony ze zbliżoną do niego „intermedialnością”. De Lara i Arias Robles wyjaśniają, w jaki sposób, na przykład, hiszpańska Radio Televisión Española wykorzystuje swoje seriale do tworzenia materiałów transmedialnych. Autorzy omawiają, między innymi, strategię autopromocji opartą na historycznym hicie *Isabel* – produkcja stała się podstawą do stworzenia gier i dokumentów dostępnych na stronie internetowej stacji umożliwiających poszerzenie informacji, zabawę w królową, itp. Telewizja wykorzystuje narzędzia internetowe, wideo, dźwięk, wizualizacje, aby zachęcić odbiorców do interakcji i niejako współuczestnictwa, co w znacznym stopniu modyfikuje relację nadawca-odbiorca.

Interaktywność jest również jednym z nowych elementów dziennikarstwa fotograficznego, na co zwraca uwagę Elpidio del Campo Cañizares. Omawiając zmiany w podejściu do fotografii dziennikarskiej i fotoreportażu, wskazuje dwa główne czynniki wymuszające zmiany – ekonomiczny i technologiczny. Z jednej strony redakcje dążą do zredukowania wydatków, czemu sprzyja wiele udogodnień związanych z rozwojem dziennikarstwa mobilnego, z drugiej – postęp i migracja tradycyjnych mediów do Internetu wiąże się z koniecznością zmodyfikowania narracji na potrzeby nowego ekosystemu. Del Campo Cañizares dowodzi, że nowe warunki sprzyjają nowemu, twórczemu podejściu do pracy dziennikarza graficznego, dając mu większą swobodę, pobudzają jego wyobraźnię i sprawiają, że staje się bardziej kreatywny. Współczesne dziennikarstwo fotograficzne uczy się zatem nowej „gramatyki” Internetu i tworzy nowe hybrydowe formy, które pozwalają na lepszy kontakt z odbiorcą.

Z nieco innej strony przyglądamy się rozwojowi mediów z João Canavilhasem. W załączonym artykule zastanawiamy się nad procesem ewolucji pamięci w XXI wieku. Dużo mówi się i pisze na temat różnych rodzajów pamięci. Badacze z wielu dziedzin przyglądają się jej z perspektywy biologicznej, socjologicznej, psychologicznej, literackiej i medialnej.

My postanowiliśmy prześledzić zmiany, które zaszły w procesach zapamiętywania wraz z rozwojem telefonii komórkowej w połączeniu z Internetem, innymi słowy, w jaki sposób dokonało się uzewnętrznienie pamięci. Odwołujemy się tu do myśli Marshalla McLuhana, że media są przedłużeniami człowieka – smartfony, zwykle trzymane w dłoni, stały się nieodłącznym narzędziem komunikacji we współczesnym świecie, a co za tym idzie, zmodyfikowały wiele codziennych nawyków i zachowań; w pewnym sensie stały się nośnikami pamięci.

Denis Portó Renó i Luciana Renó z Brazylii zwracają uwagę na problem wykluczenia pewnych grup społecznych, które na stałe nie są podłączone do Internetu lub mają znacznie ograniczony dostęp do niego. Autorzy pokazują, w jaki sposób interaktywne mapy pozwalają im oswoić się z nowym językiem. Objaśniając ideę tych narzędzi, sięgają do czasów konkwisty, kiedy to mapy, uzupełnione rysunkami, służyły opisaniu Nowego Świata. Małżeństwo Renó odwołuje się do strategii zwanej *gamification*, która wprowadza elementy zabawy w miejscach, treściach, których cel jest zupełnie inny, na przykład edukacyjny. Badacze pokazują, że jest to jeden z doskonałych sposobów osvajania z językiem Internetu. Mapy interaktywne, dowodzą, ułatwiają zrozumienie treści i zachęcają do dalszego poszukiwania.

„Świat umieliśmy kiedyś na wrywki – był tak mały, że mieścił się w uścisku dwu rąk (...)” Dzisiejszy świat jest wielki, trudny do ogarnięcia. Media, które cały czas ulegają modyfikacjom, muszą dostosować się do nowych okoliczności. To również wyzwanie dla dziennikarzy, którzy –jak pokazują zebrane teksty – muszą stale uczyć się nowych rzeczy, uczyć się, jak objaśniać świat, korzystając z coraz to nowszych narzędzi. Stają przed poważnymi wyzwaniami, muszą również zmienić swój stosunek do odbiorców, ponieważ i oni się zmienili, przechodząc z pozycji biernego obserwatora do uczestnika zdarzeń, a coraz częściej również i nadawcy. To nowa sytuacja, nowe okoliczności, które wymagają stałej obserwacji i opisanie. Niniejsze wydanie jedynie nakreśla pewne nurty w badaniach, może również stanowić zachętę do pogłębienia, dalszych poszukiwań i dyskusji..

Redaktor prowadząca – Małgorzata Kolankowska